

ZDRUŽENI NARODI

Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije

CERD/C/398/Add.1

28. september 2001

Izvirnik: ANGLEŠKI

ODBOR ZA ODPRAVO RASNE DISKRIMINACIJE

**POROČILA, KI JIH DRŽAVE POGODBENICE ODDAJO
PO 9. ČLENU KONVENCIJE**

Peto periodično poročilo, ki ga država pogodbenica odda v letu 2000

SLOVENIJA¹

13. avgust 2001

KAZALO

	<u>Odstavki</u>
I. UVOD: PRIPRAVA PETEGA PERIODIČNEGA POROČILA.....	1-8
A. Splošno pojasnilo.....	1-3
B. Struktura periodičnega poročila	4-8
II. SPLOŠNA VPRAŠANJA IN POJASNILA	9-28
A. Status Mednarodne Konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije v notranjem pravu Republike Slovenije	9-14
B. Splošno o varstvu človekovih pravic v Sloveniji	15-19
C. Varstvo in pravice pripadnikov narodnih, etničnih, verskih in jezikovnih skupin	20-28
III. SPLOŠNO O DEJAVNOSTIH NA VLADNI IN DRŽAVNI RAVNI V NAJNOVEJŠEM OBDOBJU	29-46

¹ Ta dokument vsebuje peto periodično poročilo Slovenije, katerega rok oddaje je bil 6.7.2001. Za uvodno do četrtega periodičnega poročila Slovenije, ki so bila oddana v enem dokumentu ter sklepne zapisnike zasedanj, na katerih je odbor poročila obravnaval, glej dokumente CERD/C/352/Add.1 in CERD/C/SR.1405-1406 in 1416. Informacije, ki jih je Slovenija predložila v skladu s smernicami za uvodni del poročil držav pogodbenic so v dokumentu HRI/CORE/1/Add.35.

A. Sprejeti ukrepi po zagovoru začetnega poročila Republike Slovenije o uresničevanju Mednarodne konvencije o prepovedi vseh oblik rasne diskriminacije	29-30
B. Izobraževanje in usposabljanje delavcev v državni upravi še posebej glede delovnih nalog, kjer prihaja do zakonite uporabe sile	31-38
1. Ministrstvo za notranje zadeve	31-33
2. Ministrstvo za obrambo	34-35
3. Ministrstvo za pravosodje	36-38
C. Dostopnost informacij o možnostih varstva v primerih kršitev človekovih pravic	39-42
D. Začasni begunci	43-46
IV. URESNIČEVANJE NAČEL IN CILJEV MEDNARODNE KONVENCIJE O ODPRAVI VSEH OBLIK RASNE DISKRIMINACIJE V PRAKSI	47-51

DODATEK:

IZBRANI PRIMERI IZ PRAKSE

A. Sklicevanje na Mednarodno konvencijo o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije

B Pravna sredstva/ Možnosti za povrnitev negmotne škode zaradi kršitev človekovih pravic povezanih z narodnostnim ali etničnim poreklom

Vrhovno sodišče: Povrnitev negmotne škode zaradi duševnih bolečin zaradi razžalitve dobrega imena in časti

C. Nediskriminatorna obravnava pripadnikov različnih narodnostnih in etničnih skupnosti

D. Kaznovanje in pregon dejanj z elementi rasnega nasilja

E. Status in pravice začasnih beguncev v R Sloveniji

VIRI

I. UVOD: PRIPRAVA PETEGA PERIODIČNEGA POROČILA

A. Splošno pojasnilo

1. Periodično poročilo RS je pripravljeno v skladu z vsebino vprašanj in pobud, ki so bile podane v zaključnem mnenju in priporočilih Odbora CERD/Odbora za uresničevanje po Mednarodni konvenciji o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije (avgust 2000), ki jih je Odbor CERD sprejel po zagovoru začetnega poročila R Slovenije o uresničevanju Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije.¹ Odgovori na postavljena vprašanja so namenjeni poglobljanju pojasnil posameznih področij, ki jih je okvirno že zajelo začetno poročilo RS o uresničevanju Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije. Zato se zaradi preglednosti v splošnem delu periodičnega poročila ponovijo posamezne točke iz začetnega poročila R Slovenije o uresničevanju Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije, ki se nato dograjujejo z dodatnimi informacijami v drugem in tretjem delu periodičnega poročila, ki predstavita pozitivne premike v najnovejšem obdobju in konkretne oblike uresničevanja.

2. Glede na predvideno vsebino zahtevanih odgovorov, so informacije o posameznih točkah

¹ Concerns and recommendations, Concluding observations of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination: Slovenia .10/08/2000.A/55/18.paras.237-251.(Concluding observations/ Comments), p. 3.

zagotovila pristojna Ministrstva in Uradi, Državni Zbor, Inšpekcijske službe, Urad Varuha človekovih pravic, Ustavno in Vrhovno sodišče ter Državno tožilstvo RS. Pisne informacije so dopolnjene z ustnimi pojasnili na dveh skupnih pripravljalnih sestankih predstavnikov ministrstev in uradov.

3. Gradivo temelji na podatkih iz Sklepa Vlade RS z dne 29.3.2001, pisnih gradivih Ministrstva za pravosodje z dne 13.3. 2001 in 5.3.2001, Urada za narodnosti z dne 12.3. 2001, Ministrstva za notranje zadeve z dne 13. marca 2001. Urada za priseljevanje in begunce Vlade Republike Slovenije z dne 9.3 2001, 24.4 2001 in 16.5.2001, Urada za informiranje z dne 20.3.2001, Ministrstva za obrambo (General štab Slovenske vojske) z dne 26.3.2001, Ministrstva za kulturo z dne 17.4.2001, Državnega tožilstva RS z dne 30.5.2001 in Državnega Zbora z dne 17. maja 2001. Dodatne informacije so pridobljene iz dostopne objavljene strokovne literature, iz poročil RS drugim mednarodnim ustanovam, in iz objavljenih rezultatov opravljenih raziskav s tega področja.

B. Struktura periodičnega poročila

4. Pri pripravi poročila smo kolikor je bilo mogoče upoštevali predvideno strukturo odgovorov po posameznih točkah, ki so posebej omenjene v Zaključnem mnenju in priporočilih Odbora CERD/Odbora za uresničevanje po Mednarodni konvenciji o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije. Zaradi koherentnosti teksta smo tekst razdelili na tri vsebinske celote:

a. Splošna vprašanja in pojasnila

b. Razvoj na vladni in državni ravni v najnovjšem obdobju/po prejemu Priporočil Odbora CERD

c. Uresničevanje Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije v praksi

5. V periodičnem poročilu RS odgovarja na zastavljena vprašanja in pobude v Zaključnem mnenju Odbora CERD, ki se nanašajo na:

a. status Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije v notranjem pravu, posebej v primerih konflikta z notranjo zakonodajo,

b. sodno prakso in še posebej na primere neposrednega sklicevanja na Mednarodno konvencijo o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije,

c. zagotovljeno raven varstva posameznih manjšinskih skupnosti ter nediskriminacijo pripadnikov različnih manjšinskih skupnosti na področjih politične participacije, dostopa do medijev, izobraževanja in kulture,

d. pravni okvir notranje zakonodaje in podatke o pregonu oseb ali organizacij, ki razširjajo ideje rasne večvrednosti ali izvajajo rasno nasilje

e. vprašanje ali je splošna javnost v Republiki Sloveniji na splošno dovolj dobro obveščena o možnostih pravnega varstva za žrtve rasizma in ksenofobije,

f. izobraževanje v okviru državne uprave in posameznih ministrstev in seznanjanje z določbami Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije in drugimi dokumenti o varstvu človekovih pravic, še posebej za uslužbenca v okviru državne uprave na področjih, kjer prihaja do zakonite uporabe sile,

g. ureditev statusa začasnih beguncev v R Sloveniji v smislu zagotavljanja njihovih pravic, še posebej tistih, ki jih zagotavlja Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije in izboljšanja možnosti njihove integracije v slovensko družbo,

h. ter na pojasnilo v zvezi z možnostjo, da RS poda izjavo po 14. členu Konvencije CERD in ratifikacijo amandmajev k členu 8., para 6.

6. Odgovori po posameznih točkah so po obsegu različni, saj je bilo le na nekatera od teh vprašanj in pobud možno razmeroma kratko odgovoriti, ker so bili na razpolago konkretni in jasni odgovori posameznih ministrstev ali uradov.

7. Jedro vprašanj, ki so posebej izpostavljena v priporočilih Odbora CERD je povezano z uveljavitvijo Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije in antidiskriminatornih določb na sploh v notranjem pravu R Slovenije. Zato je posebna pozornost v periodičnem poročilu namenjena temu področju. S prikazom obravnave posameznih primerov in prikazom uresničevanja v praksi, se vsebinsko delno odgovarja tudi na splošna vprašanja zastavljena v Zaključnem mnenju Odbora CERD , saj so primeri iz sodne prakse izbrani kot pojasnilo in ilustracija posameznih navedb v tekstu.

8. Oris uresničevanja v praksi dopolnjujejo podatki iz strukturiranih razgovorov/intervjujev s predstavniki ustanov, ki se v praksi ukvarjajo z uresničevanjem človekovih pravic (Državnega zbora, Urada Varuha človekovih pravic .Ustavnega in Vrhovnega sodišča). V tem delu so zajeti primeri, ki se nanašajo na:

a. Splošna vprašanja uresničevanja Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije v Sloveniji,

b. Vpliv sprejetih odločb in pobud posameznih ustanov na sprejemanje sistemskih rešitev, in

c. na konkretne primere, ki se nanašajo na področje uresničevanja Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije.

II. SPLOŠNA VPRAŠANJA IN POJASNILA

A. Status Mednarodne Konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije v notranjem pravu Republike Slovenije

9. V skladu z ustavnimi določili so ratificirani mednarodni dokumenti del notranjega prava in se uporabljajo neposredno. Zakoni in drugi predpisi morajo biti v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Slovenijo.(8. člen Ustave R Slovenije iz leta 1991). Splošno veljavna načela mednarodnega prava ter s strani R Slovenije ratificirane pogodbe je mogoče na podlagi tega člena šteti za *notranje pravo*.

10. Glede pravnega položaja ratificiranih in objavljenih pogodb ter splošno veljavnih načel mednarodnega prava pa je izredno pomembna tudi določba v drugem odstavku 153. člena Ustave R Slovenije, ki določa, da morajo biti zakoni v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z mednarodnimi pogodbami, ki jih je ratificiral Državni zbor Republike Slovenije. Med pristojnostmi Ustavnega sodišča pa Ustava R Slovenije v 106/1 členu navaja, da Ustavno sodišče odloča o skladnosti zakonov in drugih predpisov ratificiranimi mednarodnimi pogodbami in s splošnimi načeli mednarodnega prava.² Iz tega izhaja, da ima ratificirana in objavljena mednarodna pogodba v RS hierarhično višji položaj od zakona in je podrejena samo Ustavi kot najvišjemu pravnemu aktu. Posledica, ki izhaja iz tega je, da kasnejši zakon, ki ureja isto tematiko kot mednarodna pogodba, čeprav je v nasprotju z mednarodno pogodbo, le-te ne more

² V novejšem času je bilo več sklicevanj na neskladnost posameznih določb področnih zakonov z Mednarodno konvencijo o otrokovih pravicah.

Primer iz prakse:

V primeru odločanja o vzgoji in varstvu otrok je Vrhovno sodišče v postopku o reviziji, na seji 16.7.1998 , ugotovilo, da sodišči prve in druge stopnje nista ravnali v skladu z določili Ustave Republike Slovenije in z ratificiranimi mednarodnimi pogodbami, ki so po določilih člena 153. Ustave Republike Slovenije po hierarhiji pravnih aktov višja od zakonov.

V zvezi z odločanjem o tej zadevi je nastalo vprašanje ustavnosti področnih zakonov, zato je Vrhovno sodišče na Ustavnem sodišču vložilo zahtevo za presojo ustavnosti in zakonitosti.

Sklep II Ips 563/97, Civilno procesno pravo, VS RS -1998/74, str 406-412

spreminjati ali jo celo razveljaviti (ne velja načelo *lex posterior derogat legi priori*).

11. Vsebinsko so določbe Mednarodne konvencije o prepovedi vseh oblik rasne diskriminacije v Sloveniji izražene v Ustavi RS in v posameznih odredbah zakonov, ki so bili sprejeti po letu 1999.³ Kršitve so opredeljene kot kazniva dejanja v Kazenskem zakoniku R Slovenije, ki sta prisotna tudi v pravni zavesti najširše javnosti kot najpomembnejša pravna akta v državi.

12. V slovenskem pravnem redu je prepoved diskriminacije *ustavnopravna kategorija*, saj je v 14. členu Ustave določeno, da so v Sloveniji vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in svoboščine.⁴ Protiustavno je vsakršno vzpodbujanje k narodni, rasni, verski ali drugi neenakopravnosti ter razpihovanje narodnega, rasnega, verskega ali drugega sovraštva in nestrpnosti (63. člen Ustave RS).

13. Pravni red R Slovenije določa kazenske sankcije v primeru kršenja enakopravnosti, izzivanja nestrpnosti in širjenja idej o večvrednosti ras. Kršitev enakopravnosti je definirana kot kaznivo dejanje v 141. členu. Kazenskega zakonika R Slovenije (poglavje Kazniva dejanja zoper človekove pravice in svoboščine, kaznivo dejanje "Kršitev enakopravnosti"). Omenjeni člen določa, da kdor koli zaradi razlike v narodnosti, rasi, barvi veroizpovedi, etnični pripadnosti, spolu, jeziku, političnem ali drugačnem prepričanju, spolni usmerjenosti, gmotnem stanju, rojstvu, izobrazbi, družbenem položaju ali kakršni koli drugi okoliščini *prikrajša koga za katero izmed človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, ki so priznane od mednarodne skupnosti ali določene z Ustavo ali zakonom, ali mu takšno pravico ali svoboščino omeji, ali kdor na podlagi takšnega razlikovanja komu da kakšno posebno pravico ali ugodnost*, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zapornom do enega leta.

14. Zbujanje narodnostnega, rasnega ali verskega sovraštva, razdora ali nestrpnosti je inkriminirano kot kaznivo dejanje v poglavju Kazniva dejanja zoper javni red in mir Kazenskega zakonika R Slovenije v 300. členu. ("Zbujanje narodnostnega, rasnega ali verskega sovraštva, razdora ali nestrpnost").⁵ Omenjeni člen določa, da se *kdor izziva ali razpihuje narodnostno, rasno*

³ *Zakon o društvih*(Uradni list RS 60/95 in 49/98)

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o društvih (Uradni list RS 89/1999), člen 15:

Po samem zakonu društvo preneha, če dejansko preneha delovati ali s svojim delovanjem meri na protipravno rušenje ustavne ureditve, na izvrševanje kaznivih dejanj ali spodbuja k narodni, rasni, verski ali drugi neenakopravnosti, ter razpihuje narodnostno, rasno, versko ali drugo sovraštvo in nestrpnost oziroma spodbuja k nasilju in vojni. Prenehanje društva po prejšnjem odstavku ugotovi pristojni organ z odločbo. Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij/ Uradni list RS 22/2000), 10. člen.

Muččenje je vsako dejanje, s katerim uslužbenec javne službe ali druga oseba po ukazu ali pristanku uradne osebe, da bi dobila od te ali tretje osebe obvestila ali priznanje, da osebo kaznuje za dejanje, ki ga je storila ali ga je osumljena, zaradi zastraševanja ali kaznovanja tretje osebe ali zaradi kakršnega koli drugega razloga, *ki temelji na diskriminaciji katerekoli vrste*, osebi zoper katero se izvršuje kazenska sankcija, hote povzročila hude telesne ali duševne bolečine ali trpljenje.

⁴ V primeru kršitve ustavnih pravic je na podlagi določb Ustave RS možna ustavna pritožba na Ustavno sodišče R Slovenije. Glej prikaz izbranih primerov sodne prakse (točka 52).

⁵ V šestnajstem poglavju Kazenskega Zakona »Kazniva dejanja zoper človekove pravice in svoboščine« je v členu 141. določeno kaznivo dejanje »Kršitev enakopravnosti«.

141/1 »Kdor zaradi razlike v narodnosti, rasi, barvi, veroizpovedi, etnični pripadnosti, spolu, jeziku, političnem ali drugačnem prepričanju, spolni usmerjenosti, gmotnem stanju, rojstvu, izobrazbi, družbenem položaju ali kakšni dragi okoliščini *prikrajša koga za katero izmed človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, ki so priznane od mednarodne skupnosti ali določene z Ustavo ali zakonom, ali mu takšno pravico ali svoboščino omeji, ali kdor na podlagi takšnega razlikovanja komu da kakšno posebno pravico ali ugodnost* se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta

- 141/2 Enako se kaznuje, kdor preganja posameznika ali organizacijo zaradi njihovega zavzemanja za enakopravnost ljudi.
- 141/3 Če stori dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena uradna oseba z zlorabo uradnega položaja ali uradnih pravic se kaznuje z zaporom do treh let«.

300. člen »Zbujanje narodnostnega, rasnega ali verskega sovraštva, razdora ali nestrpnosti«.

ali versko sovraštvo , razdor ali nestrpnost ali širi ideje o večvrednosti ene rase nad drugo, kaznuje z zaporom do dveh let.

B. Splošno o varstvu človekovih pravic v Sloveniji

15. Republika Slovenija se je ob osamosvojitvi zavezala, da v skladu z Ustavo in sprejetimi mednarodnimi obveznostmi zagotavlja varstvo človekovih pravic brez sleherne diskriminacije vsem osebam na svojem ozemlju.

16. Ustavno sodišče Republike Slovenije je večkrat poudarilo, da namen Ustave ni formalno in teoretično priznanje človekovih pravic, pač pa Ustava zahteva , da mora biti zagotovljena možnost njihovega učinkovitega in dejanskega izvrševanja.⁶

17. Zagotovljeno je sodno varstvo človekovih pravic ter pravica do odprave posledic njihove kršitve(15. člen Ustave RS).⁷ Vsakomur je zagotovljena pravica do pritožbe ali drugega pravnega sredstva proti odločbam sodišč in drugih državnih organov, organov lokalnih skupnosti in nosilcev javnih pooblastil (25. člen Ustave RS) ter zagotovljena možnost pritožbe Varuhu človekovih pravic in različnim inšpekcijskim službam na področju javnih služb.

18. V sistemu pravnih sredstev ima pritožba kot redno pravno sredstvo,osrednje mesto. V primerih dokončnih ali pravnomočnih odločb pa so v vseh postopkih na razpolago izredna pravna sredstva. V primerih kršitev človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, so na razpolago tudi odškodninski zahtevki.

19. V postopku odločanja o ustavni pritožbi posameznika, ki mu je bila zavrnjena prošnja za azil v Republiki Sloveniji je Ustavno sodišče na lastno pobudo pričelo s postopkom ocene ustavnosti druge alineje drugega odstavka 40. člena Zakona o azilu (Uradni list RS, št 61/99), ker v nasprotju s pravico do pravnega sredstva izključuje možnost pritožbe zoper odločbo sodišča, ki odloča na prvi stopnji.⁸ Po ustaljeni ustavno sodni presoji ta pravica zagotavlja načelo instančnosti pri odločanju sodišč in drugih organov, tj. presojo drugostopnega organa glede vseh vprašanj, ki so pomembna za odločitve o pravici oziroma obveznosti.⁹

300/1KZ Kdor izziva ali razpihuje narodnostno, rasno ali versko sovraštvo, razdor ali nestrpnost, ali širi ideje o večvrednosti ene rase nad drugo, se kaznuje z zaporom do dveh let.

300/2 Če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno s prisilo, grdim ravnanjem, ogrožanjem varnosti, s sramotitvijo narodnostnih, etničnih ali verskih simbolov, s poškodovanjem tujih stvari, z oskrunitvijo spomenikov, spominkih znamenj ali grobov, se storilec kaznuje z zaporom do petih let.

⁶ Odločba št.Up.-275/97 z dne 16.7.1998

⁷ Primer iz prakse:

Ustavno sodišče je z odločbo z dne 28.9.2000, v postopku na lastno pobudo (zadeva U-I-200/00) razveljavilo člen 30. Zakona o začasnem zatočišču (Uradni list RS, št. 20/97) in odpravilo Uredbo o pridobitvi začasnega zatočišča za državljane Bosne in Hercegovine (Uradni list RS, št. 41/97 in 31/98). V izreku odločba navaja: *Vsakdo, ki so mu nastale škodljive posledice s posamičnim aktom, sprejetim na podlagi odpravljenih Uredbe, lahko zahteva njihovo odpravo pri pristojnem organu v roku treh mesecev od objave te odločbe v Uradnem listu Republike Slovenije.* Vsebinsko predstavitev primera glej naprej v tekstu (točka 59).

⁸ Z ustavno pritožbo je pritožnik izpodbijal odločbo Ministrstva za notranje zadeve , s katero je zavrnilo njegovo vlogo za priznanje azila v Republiki Sloveniji in odločilo, da mora v treh dneh po pravnomočnosti odločbe zapustiti državo. Upravno sodišče je s sodbo zavrnilo tožbo zoper odločbo MNZ, zato je pobudnik poslal ustavno pritožbo na Ustavno sodišče RS. S sprejeto odločbo dne 29.6.2000 je Ustavno sodišče odločilo, da se druga alineja drugega odstavka 40. člena Zakona o azilu (Uradni list RS, št 61/99) razveljavi, ker je v nasprotju s pravico do pravnega sredstva (25. člen Ustave) in izključuje pritožbo zoper odločbo sodišča, ki v upravnem sporu odloča na prvi stopnji. Ker poseg ni v skladu z načelom sorazmernosti (tretji odstavek 15 člena Ustave) je nedopusten Sodba je objavljena v Uradnem listu RS, št 66/2000

⁹ V 4. točki obrazložitve Ustavno sodišče med drugim, ugotavlja, da je druga alineja drugega

C. Varstvo in pravice pripadnikov narodnih, etničnih, verskih in jezikovnih skupin

20. Za pripadnike različnih narodnih in etničnih skupnosti je še posebej pomembno, da ima vsakdo pravico do svobodnega izražanja pripadnosti narodu ali narodni skupini, da goji in izraža svojo kulturo in uporablja svoj jezik in pisavo (čl. 61. Ustave RS).

Za uresničevanje teh pravic R Slovenija podpira tudi delovanje organizacij in društev, ki združujejo pripadnike narodov, narodnosti in etničnih skupin iz nekdanje skupne države. Ministrstvo za kulturo jim na podlagi rednih razpisov financiranja kulturnih dejavnosti zagotavlja posebna namenska sredstva.¹⁰

21. Pripadniki avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti ter romske skupnosti uresničujejo svoje splošne človekove pravice ter individualne pravice, ki so vezane na narodnost: do izražanja narodne pripadnosti in ohranjanja jezika in kulture (člen 61 Ustave RS), uporabe jezika in pisave (člen 62 Ustave RS), kot posamezniki tako kot vsi državljani R Slovenije.

22. Te pravice so, tako kot vsem drugim državljanom R Slovenije zagotovljene vsem pripadnikom različnih narodnih etničnih, jezikovnih in verskih skupnosti v Sloveniji (Srbom, Hrvatom, Bošnjakom in Romom) in se uresničujejo v skladu z načeli enakopravnosti in nediskriminacije. V praksi se na temeljnih področjih dnevnega življenja (izobraževanje in pravice iz dela) te pravice spoštujejo, saj po podatkih pristojnih inšpekcijskih služb ni bilo pobud oziroma pritožb zaradi kršitev načela enakopravnosti ali diskriminacije na rasni ali etnični osnovi oziroma izzivanja narodnostne, verske ali rasne nestrpnosti.¹¹ Dodatno k temu, pa pravni red na podlagi ustavnega pooblastila zagotavlja posebne pravice italijanski in madžarski narodni skupnosti in romski skupnosti.

23. V obrazložitvi odločbe (B.-II, točka 7),¹² Ustavno sodišče RS med drugim navaja, da ustavna določba v 65. členu Ustave RS »pomeni pooblastilo zakonodajalcu, da romski skupnosti, ki živi v Sloveniji, kot posebni etnični skupnosti z zakonom zagotovi poleg splošnih pravic, ki gredo vsakomur, še posebne pravice. Pri urejanju posebnega položaja in posebnih pravic romske skupnosti zakonodajalec ni omejen z načelom enakosti, ki mu pri urejanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin prepoveduje vsako diskriminacijo, ki bi temeljila na narodnosti ali rasi ali na drugih okoliščinah, določenih v prvem odstavku 14. člena Ustave. Ustavno pooblastilo iz 65. člena dovoljuje zakonodajalcu, da romski skupnosti in njenim pripadnikom zagotovi posebno (dodatno)varstvo, kije v teoriji prava znano kot t.i. pozitivna diskriminacija ali pozitivno varstvo«.

24. Posebne pravice izhajajo iz ravni zgodovinsko pridobljenih posebnih pravic, ki so zagotovljene na podlagi avtohtone poselitve teh skupnosti v skladu s teritorialnim načelom, ne glede na število pripadnikov. Te pravice uresničujejo pripadniki teh skupnosti individualno in v skupnosti z drugimi člani skupine.

25. Ko so se pričele urejati razmere na celotnem območju držav nekdanje Jugoslavije, so se pozitivni premiki odrazili tudi v urejanju dvostranskih odnosov Slovenije s temi državami in na področju pravnega urejanja statusa prebivalcev Slovenije, ki so prišli iz teh držav in v krepitvi medsebojnega zaupanja. V marcu 2001 je bil sklenjen sporazum med Vlado Republike Slovenije in Zvezno Vlado Republike Jugoslavije o sodelovanju v kulturi in izobraževanju, ki med drugim določa, da bosta pogodbenici razvijali medsebojno sodelovanje v kulturi, izobraževanju in umetnosti ter spodbujali vzajemno poučevanje jezikov, književnosti in civilizacij obeh držav. Na

odstavka 40. člena Zakona o azilu v nasprotju s pravico do pravnega sredstva. S 25. členom Ustave je vsakomur zagotovljena pravica do pritožbe ali drugega pravnega sredstva proti odločbam sodišč in drugih državnih organov, organov lokalnih skupnosti in nosilcev javnih pooblastil, s katerimi ti odločajo o njegovih pravicah, dolžnostih ali pravnih interesih.

¹⁰ V letu 2000 je bilo za kulturne dejavnosti narodnih manjšin, Romov in drugih etničnih skupin ter priseljencev v državnem proračunu namenjeno 116.225.870 SIT.

¹¹ Informacija Inšpektorata RS za šolstvo in šport z dne 12.4.2001 in Inšpektorata RS za delo z dne 10.4.2001. V

okviru svojih pristojnosti inšpektorji pri izvajanju nadzorstev niso ugotovili tovrstnih kršitev.

¹² Številka odločbe: U-I-416/98-38 z dne 22.3.2001 Vsebinsko obrazložitev odločbe glej naprej v tekstu (točka 51).

podlagi mednarodnih pogodb in dvostranskih sporazumov je za otroke hrvaške, makedonske in albanske narodnosti, ki obiskujejo osnovno šolo v slovenskem jeziku in to želijo, že organiziran tudi dopolnilni pouk maternega jezika in kulture.

26. Zaradi posebnosti položaja romske skupnosti zanjo ni mogoče uporabiti povsem enakih kriterijev manjšinske zaščite kot za obe avtohtoni narodni skupnosti., temveč je potrebno uveljaviti način postopnega uresničevanja. V tem trenutku zajemajo ukrepi za doseg dejanske enakopravnosti romske skupnosti v prvi vrsti prizadevanje za njihovo integracijo v širšo družbo (ureditev bivalnih razmer, zaposlovanje, zagotavljanje možnosti za izobraževanje, participacijo, preventivno zdravstveno zaščito) pa tudi za razvoj kulture, informiranja in ohranjanje njihove identitete in tradicije.¹³ V začetnem poročilu R Slovenije o uresničevanju Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije (glej točko 72. Začetnega poročila) so navedeni najpomembnejši ukrepi na področju vzgoje in izobraževanja romskih otrok,¹⁴ možnosti za kulturno dejavnost Romov, za razvijanje informativne dejavnosti (radijske oddaje za Rome, lastni časopis) in glede pravice do zastopanosti v organih lokalne samouprave na območjih, kjer avtohtono živijo.¹⁵ Ob obravnavi programa za pomoč Romom je Vlada Republike Slovenije 1. julija 1999 ugotovila, da je usklajeno delovanje državnih organov in občin že dalo pozitivne rezultate. Zato je naročila ministrstvu in vladnim službam, ki se v okviru svojih pristojnosti srečujejo tudi s problemi Romov, da tem vprašanjem namenijo posebno skrb in jih vključujejo tudi v nacionalne programe, ki jih pripravljajo na svojem delovnem področju. Zadolžila je ministrstva, ki razpolagajo s proračunskimi sredstvi za spodbujanje razvoja lokalnih skupnosti, da pri dodeljevanju sredstev občinam upoštevajo tudi urejanje bivalnih razmer za Rome in tiste prebivalce, katerih bivalne razmere so poslabšane zaradi neurejenih romskih naselij. Predstavnike vlade v organih upravljanja Stanovanjskega sklada Republike Slovenije, Ekološko razvojnega sklada Republike Slovenije in Sklada za Regionalni razvoj in ohranjanje poseljenosti slovenskega podeželja pa je Vlada Republike Slovenije zadolžila, da predlagajo temu ustrezno ravnanje upravam teh skladov.

27. V praksi se odpirajo nove možnosti za postopno izboljšanje položaja Romov v Sloveniji. Poročanje o položaju Romov v medijih je vsekakor bolj razumevajoče kot pred leti v smislu razumevanja kulturnih značilnosti.

28. V maju 2000 je bil sprejet vladni program za zaposlovanje Romov »Enake možnosti«, katerega temeljni namen je usposabljanje Romov za zaposlitev ter povečanje števila redno zaposlenih Romov. Možnosti so bodisi v zaposlovanju v okviru javnih del ali pa z ustanavljanjem posebnih podjetij in kooperativ. Slovenija sodeluje tudi v vzpostavitvi srednjeevropskega informacijskega sistema o zaposlovanju Romov, »Roma Net«.

¹³ V Sloveniji deluje osem romskih društev, ki združujejo tako avtohtone kot imigrantske Rome. Romska društva so v skladu z Zakonom od društvi organizirana v Zvezo Romov Slovenije. Romska društva in Zveza Romov so sogovorniki občin in državnih organov, pri urejanju zadev, ki so povezane z izboljšanjem položaja Romov.

¹⁴ Ministrstvo za šolstvo je financira dodatni in dopolnilni pouk za romske učence. Pripravili so 14 posebnih učbenikov za romske učence. V šolskem letu 1999/2000 je bil na osnovnih šolah v Sloveniji za 405 romskih otrok, le en oddelek podaljšane bivanja, namenjen le romskemu učencem, ostali pa so bili vključeni v mešane oddelke podaljšane bivanja. Šolsko malico je v šolskem letu 1999/2000 prejemale 1130 romskih učencev, kosilo pa 545 romskih učencev. Do 31.12.1998 je Ministrstvo za šolstvo nakazovalo šolam po 1.000 SIT, od 1.1.1999 pa po 1.100 SIT mesečno na učenca Roma. Šole zagotavljajo učbenike za romske otroke na podlagi učbeniških skladov.

¹⁵ Poleg občinskega svetnika-predstavnika romske skupnosti v občini Murska sobota, ki je bil izvoljen že v drugi mandat, sta v statute občin izvolitev občinskega svetnika-predstavnika romske skupnosti vključili še občini Rogaševci in Tišina. Izvolitev bo realizirana na prihodnjih volitvah v lokalne skupnosti leta 2002.

III. SPLOŠNO O DEJAVNOSTIH NA VLADNI IN DRŽAVNI RAVNI V NAJNOVEJŠEM OBDOBJU

A. Sprejeti ukrepi po zagovoru začetnega poročila Republike Slovenije o uresničevanju Mednarodne konvencije o prepovedi vseh oblik rasne diskriminacije

29. V januarju 2001 je Medresorska komisija za spremljanje uresničevanja človekovih pravic, ki deluje pri Ministrstvu za zunanje zadeve obravnavala celovito poročilo o zagovoru začetnega poročila Republike Slovenije in o nalogah, ki izhajajo iz priporočil Odbora CERD.

30. Ob obravnavi poročila o zagovoru začetnega poročila RS o uresničevanju Mednarodne konvencije o prepovedi vseh oblik rasne diskriminacije pred Odborom CERD je Vlada RS 29. marca 2001 sprejela sklep o nalogah in zadolžitvah posameznih vladnih in državnih ustanov, za uresničitev priporočil Odbora CERD (6. točk). Med drugim je Vlada sklenila tudi:

a. naj se začetno poročilo RS po Mednarodni konvenciji o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije in sklepne ugotovitve Odbora CERD objavi na ustrezen način. V uvodu publikacije naj se poda informacija o razpoložljivih pravnih sredstvih, ki so v Sloveniji na voljo žrtvam rasne diskriminacije ali ksenofobije.

b. naj MZZ prouči možnosti podaje izjave po členu 14. Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije , ter izvede ratifikacijski postopek glede amandmaja k šestemu odstavku 8. člena Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije.

c. Vlada Republike Slovenije je zadolžila Ministrstvo za notranje zadeve, Ministrstvo za pravosodje in Ministrstvo za obrambo, da v programe usposabljanja delavcev teh ministrstev, še posebej glede delovnih nalog, kjer prihaja do zakonite uporabe sile, vključi izobraževanje o človekovih pravicah, s poudarkom na določbah Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije.

d. Vlada Republike Slovenije je zadolžila Urad za priseljevanje in begunce, da pripravi predlog za ureditev statusa beguncem z začasnim zatočiščem v Republiki Sloveniji, ki bi beguncem v večji meri zagotavljal temeljne pravice in svoboščine in jim olajšal vključevanje v družbo.

B. Izobraževanje in usposabljanje delavcev v državni upravi še posebej glede delovnih nalog, kjer prihaja do zakonite uporabe sile

1. Ministrstvo za notranje zadeve

31. Ustanove, ki skrbijo za izobraževanje in usposabljanje policistov (srednja in višja policijska šola ter enota za izpopolnjevanje in usposabljanje v okviru policijske akademije, visoka policijsko-varnostna šola) namenjajo veliko pozornost vsebinam, ki se nanašajo na spoštovanje temeljnih človekovih pravic in svoboščin. Sestavni del učnega procesa tvorijo poglavja o etičnih dimenzijah prava in pravnih pravil ter še posebej pravil, ki jih vsebujejo mednarodni dokumenti s področja varstva človekovih pravic. Pridobljeno pravno znanje kandidati v nadaljevanju izobraževanja dograjujejo s spoznavanjem vsebin strokovnih predmetov. Na Upravni akademiji, ki deluje v okviru Ministrstva je od leta 2000 v program usposabljanja vključen seminar »Uprava in instrumenti nosilcev javnih pooblastil na področju varovanja kulturnih pravic manjšin«. Na problematiko človekovih pravic so policisti posebej opozorjeni tudi pri obravnavi določb zakona o kazenskem postopku, ki se nanašajo na odvzem prostosti in odrejanje pridržanja. *Pri strokovnem predmetu »Policijska etika«, ki posebno pozornost namenja vsem pravnim aktom s področja človekovih pravic je zajeta tudi Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije.*

32. Da bi policiste čimbolj seznanili z varstvom človekovih pravic je bil v letu 2000 natisnjen priročnik o mednarodnih standardih človekovih pravic, ki ga je prejel vsak slovenski policist. Ministrstvo za notranje zadeve je skupaj z Informacijsko dokumentacijskim Centrom Sveta Evrope v Ljubljani izdalo knjižico o obisku Evropskega odbora proti mučenju. Priročniku je dodana priloga z naslovom »Obisk Varuha človekovih pravic na policijski postaji«.

33. Generalna policijska postaja je v letu 2000 pripravila posebne kartončke, ki so natisnjeni v več jezikih (slovenski, francoski, angleški, nemški, madžarski in italijanski jezik) na katerem je obvestilo o prijetju zaradi odvzema prostosti, kot ga določa pravilnik o policijskih pooblastilih in zajema osnovne podatke o zakonskih razlogih za prijetje ter pravice, ki jih ima oseba, ki ji je odvzeta prostost. Prav tako sta bila v letu 2000 izdelana posebna plakata, ki v 12 različnih jezikih seznanjata pridržane osebe z zakonskimi razlogi za odvzem prostosti in s pravicami, ki jih ima oseba, ki ji je odvzeta prostost. Plakate so prejele vse policijske enote in se v službenih prostorih nahajajo na vidnem mestu, kjer se lahko z njihovo vsebino seznanjajo pridržane osebe.

2. Ministrstvo za obrambo

34. Skladno s priporočili Odbora CERD so v Ministrstvu za obrambo Mednarodno konvencijo o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije uvrstili v izobraževalne programe za usposabljanje pripadnikov slovenske vojske že v letu 2001, slovenski prevod Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije, skupaj z napotili, pa posredovali vsem poveljstvom in enotam slovenske vojske.

35. V procesu vsebinskega preoblikovanja programov usposabljanja bodo obravnavo Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije vključili v redni predmet splošni vojaški predpisi.

3. Ministrstvo za pravosodje

36. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij je zagotovila, da so vsi zavodi za prestajanje kazni prejeli prevedena besedila mednarodnih konvencij, ki se nanašajo na ravnanje z osebami, ki jim je odvzeta prostost. Dosledno pa so z omenjenimi konvencijami seznanjeni vsi, ki se na novo zaposlujejo v zavodih, kajti po sprejemu v službo je potrebno opraviti strokovni izpit po programu, ki zajema tudi omenjene konvencije.

37. V okviru rednih pravniških strokovnih srečanj in izobraževanja, ki potekajo vsako leto se organizirajo tudi seminarji in tematska predavanja o posameznih aspektih varstva človekovih pravic.

38. Področje varstva človekovih pravic je vključeno v redno izobraževanja sodnikov (na dveh ravneh : za sodnike začetnike in vse sodnike) in drugih uslužbencev v pravosodju.¹⁶

C. Dostopnost informacij o možnostih varstva v primerih kršitev človekovih pravic

39. S pravicami in možnostmi pravnega varstva ki jih zagotavljajo mednarodni dokumenti s področja varstva človekovih pravic na splošno in v tem okviru z Mednarodno konvencijo o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije so prebivalci razmeroma dobro obveščeni. V primerih sprejemanja ukrepov, ki se nanašajo le na varstvo pravic določene populacije, državni organi posredujejo obvestila tudi nevladnim organizacijam, ki delujejo na tem področju.

40. Tako je npr. Ministrstvo za notranje zadeve/ Urad za preseljevanje in begunce pred objavo Uredbe o pridobitvi začasnega zatočišča za državljane Bosne in Hercegovine v Uradnem listu RS, posredoval obvestilo o načinu pridobitve začasnega bivališča državljanom BiH, ki so bili evidentirani pri Rdečem križu, Uradu Visokega komisariata za begunce/UNHCR, območnim enotam Rdečega križa Slovenije in drugim nevladnim organizacijam, ki se ukvarjajo z begunci, ter medijem v Sloveniji in BiH.¹⁷

41. S stopnjo varstva človekovih pravic v Sloveniji splošno javnost seznanja Varuh človekovih pravic in ustanove civilne družbe, ki so organizirale brezplačno pravno pomoč za žrtve in oškodovance v primeru kršitev temeljnih človekovih pravic.¹⁸ Brezplačno pravno pomoč nudijo

¹⁶ Npr. civilna šola, za sodnike na področju civilnega prava: Predavanje o varstvu človekovih pravic, Pravosodni bilten 2/1999, str 59-72

¹⁷ Obrazložitev (B.-I tč. 2) odločbe Ustavnega sodišča z dne 28.9.2000. (zadeva U-I-200/00)

¹⁸ Pravno informacijski center nevladnih organizacij, Metelkova 6

svojim članom tudi panožni sindikati. Trenutno je v postopku v Državnem Zboru osnutek Zakona o pravni pomoči, ki določa način in pogoje za pridobivanje brezplačne pravne pomoči.¹⁹

42. Kot posrednik med posameznikom in državno strukturo, se je Varuh človekovih pravic že v odmevnem poročilu iz leta 1998 zavzel za širšo dostopnost informacij javnega značaja ter podal nekaj konkretnih pobud za izboljšanje, tudi na področju dostopa do zakonodaje in sodne prakse o varstvu človekovih pravic. Varuhova kritika prakse, na podlagi katere so bili judikati sodišč kot državnih organov na voljo le prek komercialnega ponudnika pravnih informacij, je bila učinkovita, saj sta po objavi poročila Varuha tako Ustavno kot Vrhovno sodišče R Slovenije omogočila brezplačen dostop do sodne prakse na svojem področju prek domačih strani Ustavnega in Vrhovnega sodišča R Slovenije.

D. Začasni begunci

43. Že v letu 1994 je R Slovenija pričela zakonodajni postopek za sprejem zakona, ki naj bi podrobno uredil pravice do začasnega zatočišča. Po Zakonu o začasnem zatočišču (Ur. list RS, št. 20/97), ki je začel veljati v aprilu 1997, ima trenutno pravico do začasnega zatočišča še cca. 2.650 državljanov BiH. Začasno zatočišče jim je zagotovljeno dokler vlada RS ne ugotovi, da so v celoti prenehale vojne razmere, zaradi katerih je bil za državljane BiH uveden režim začasnega zatočišča. Osebe z začasnim zatočiščem imajo po zakonu pravico do bivanja v Republiki Sloveniji za čas trajanja začasnega zatočišča, nastanitve v nastanitvenih centrih, nujnega zdravstvenega varstva, izobraževanja ter opravljanja začasnih in občasnih del. Pri zagotovitvi temeljnih pravic oseb z začasnim zatočiščem je trenutno vprašljiva le pravica do dela, saj imajo v skladu z Zakonom o začasnem zatočišču (Ur. list RS št 20/97) te osebe le pravico do opravljanja občasnih in začasnih del.²⁰

44. Večji del oseb z začasnim zatočiščem v Republiki Sloveniji prihaja z območij v katerih predstavlja narod, katerega pripadniki so, manjšino med večinskim prebivalstvom. Po mnenju UNHCRA/Visokega Komisariata Združenih narodov za begunce bi bilo začasno zatočišče moč ukiniti za osebe, ki bi po vrnitvi predstavljale narodnostno manjšino v krajih kamor se vračajo, šele v primeru korenitih političnih, varnostnih, pravnih in socialnih sprememb v BiH, ki bi omogočile varno in dostojanstveno vrnitev teh oseb, ki pa mora biti prostovoljna.

45. Vsekakor devetletno trajanje začasnega zatočišča narekuje potrebo po drugačni, trajnejši ureditvi statusa oseb z začasnim zatočiščem.

46. Urad vlade za preseljevanje in begunce je že pripravil informacijo vladi RS o možnostih za integracijo oseb z začasnim zatočiščem iz Bosne in Hercegovine v Sloveniji, v kateri predlaga ureditev takega statusa, ki jim ho v večji meri zagotovil in olajšal vključevanje v slovensko družbo. Urad meni, da bi bila izdaja dovoljenja za stalno prebivanje najbolj ustrezna in trajna rešitev.²¹ Urad ocenjuje, da bi v kolikor bi se našle rešitve v okviru obstoječe zakonodaje, bilo

¹⁹ V osnutku novega Zakona o pravni pomoči je tako za državljane kot za tujce predvidena pravna pomoč na rednih temeljnih in okrajnih sodiščih ter oprostitev plačila za socialno ogrožene kategorije prebivalstva. Zakon naj bi bil sprejet po hitrem postopku. Slab premoženjski in socialni položaj posameznika ni ovira za uveljavitev ustavno zagotovljene pravice do sodnega varstva. Po predlogu Zakona so upravičenci do brezplačne pravne pomoči državljani R Slovenije in tujci, ki pri nas začasno ali stalno bivajo, osebe brez državljanstva, ki v Sloveniji prebivajo zakonito, ter NGO in neprofitne organizacije.

²⁰ V letih 1992-1999se je v Sloveniji šolalo(vključno od osnovne šole, srednje in visoke šole) cca. 10.000

začasnih beguncev. Republika Slovenija je vse od prihoda prvih beguncev do danes vodila tujim študentom naklonjeno politiko. Državljanji BiH so se vse do leta 1999 brez večjih ovir vpisovali na višje in visoke šole, kljub temu, da bi kot tuji državljani morali plačevati šolnino. Podroben prikaz položaja in pravic otrok beguncev je zajet v poročilu k členu 22 v drugem poročilu Republike Slovenije o sprejetih ukrepih za uresničevanje Konvencije o otrokovih pravicah /delovno gradivo, 2001.

²¹ Oviro za pridobitev dovoljenja za stalno prebivanje v konkretnih primerih predstavlja Zakon o začasnem zatočišču (Ur. l. RS. št. 20/97), ki v 8. členu določa, da se tem osebam čas trajanja začasnega zatočišča ne šteje za bivanje, kije potrebno za pridobitev dovoljenja za stalno

možno na ta način urediti status oseb z začasnim zatočiščem do konca leta 2001, v primeru, potrebe po spreminjanju zakonodaje pa bi se rok podaljšal, saj bi bila zakonska podlaga v celoti pripravljena do konca leta 2001.

IV. URESNIČEVANJE NAČEL IN CILJEV MEDNARODNE KONVENCIJE O ODPRAVI VSEH OBLIK RASNE DISKRIMINACIJE V PRAKSI

47. Desetletje od osamosvojitve R Slovenije je bilo izredno dinamično obdobje, kjer so se na področju urejanja medetničnih odnosov na javnem prizorišču prepletali vplivi širših mednarodnih tokov in še posebej vplivi zaradi vojne v sosednjih državah in območjih od koder je prihajalo največje število prebivalcev Slovenije, ki niso slovenske narodnosti. Percepcija lastne identitete v novi samostojni državi se je v posameznih segmentih izkazovala tudi skozi občutke ogroženosti in nezaupanja do »drugih«. Poročilo o človekovem razvoju (Slovenija 2000-2001), ki temelji na primerjalnih analizah v različnih časovnih obdobjih od leta 1992 do 1999, med drugim ugotavlja, da je bila v prvem raziskovalnem obdobju (leto 1992) nestrpnost Slovencev usmerjena predvsem do »drugih«, ki bi lahko »ogrozili« slovensko državljanstvo (tuji delavci, Muslimani idr.)²² Po drugi strani, pa je to povzročilo enak psihološki učinek nezaupanja tudi na drugi strani. Večina deležev nestrpnosti do » drugih«se od leta 1992 znižuje, razen nestrpnosti do Romov, ki je kontinuirano naraščala vse do leta 1998 in se je šele v letu 1999 spustila pod raven iz leta 1992.²³

48. V poročilu o uresničevanju človekovih pravic v Sloveniji v letu 2000 Varuh človekovih pravic v uvodu k poglavju o temeljnih ustavnih pravicah med drugim ugotavlja, da se je število zadev s tega področja zmanjšalo. Tako majhno število prejetih zadev na tem področju kot njihova vsebina po natančnejši analizi obravnavanih primerov kažejo, da v Sloveniji ni hujših ali sistematičnih kršitev temeljnih ustavnih pravic.

49. Poročanje slovenskih medijev o vprašanih s tega področja je razmeroma korektno in se postopoma izboljšuje v smeri večjega razumevanja drugačnosti in kulturnih razlik, ki obstajajo v Sloveniji in jih je zaradi vse večjih migracij, vse več.²⁴ Tudi o vprašanih, vezanih na pripadnike nekdanjih jugoslovanskih narodov se danes v medijih govori in piše brez posebnih emocionalnih obremenitev.

50. Izbrani primeri iz prakse dokazujejo, da so se žrtve in oškodovanci v primerih kršenja temeljnih ustavnih pravic posluževali vseh oblik zagotovljenih pravnih poti- od odškodninskih zahtevkov v civilnih pravicah do ustavnih pritožb pred Ustavnim sodiščem R Slovenije. Iz poročila Državnega tožilstva R Slovenije²⁵ izhaja, da gre na celotnem področju Slovenije za osamljene primere in za relativno majhno število kršitev.²⁶

prebivanje ter zagotovitev sredstev za prežvljanje, zdravstveno zavarovanje in pridobitev ustreznega stanovanja.

²² Poročilo o človekovem razvoju (Slovenija 2000-2001), str 66

²³ Poročilo o človekovem razvoju (Slovenija 2000-2001) črpa te podatke iz raziskav Slovenskega javnega mnenja.

²⁴ Poročanje slovenskih medijev o problemih povezanih za rasno diskriminacijo je precej neizenačeno. Najbolj se je to v zadnjem času pokazalo v primeru izredno povečanega vala prebežnikov iz držav Vzhodne Evrope in Bližnjega Vzhoda preko slovenskega ozemlja. Poročanje slovenskih medijev je bilo v prvem obdobju etično vprašljivo, saj so poglavito besedo velikokrat dobili ljudje, ki so proti tujcem nastopali netolerantno, celo ksenofobično. Po ogorčeni reakciji dela civilne družbe se je pisanje umirilo in postalo bolj strpno in analitično.

²⁵ Gradivo o primerih kršitev člena 300. KZ v podanih ovadbah državnih tožilcev v Sloveniji v letih 1999-2001 je pripravil višji strokovni sodelavec na Državnem tožilstvu RS g. Aleks Lenard.

²⁶ Primeri:

1 .V letu 2000 je bila v Mariboru vložena kazenska ovadba po členu 300 KZ zaradi žalitve verskih čustev ovaditeljev, ki sta romske narodnosti. Iz poročila izhaja, da je do prepira prišlo zaradi prekomerne uporabe vode. Tožilstvo je ugotovilo, da niso bili ugotovljeni znaki očitnega dejanja po členu 3000 K.Z. in je ovadbo zavrglo.

2. Osumljenec, kije pripadnik madžarske narodnosti je v juliju 1999 s pomočjo računalniške tehnike in z uporabo fotokopirnega stroja izdelal plakate z napisom v madžarskem jeziku, ki se v

51. Posamezni primeri iz sodne prakse Ustavnega sodišča, še posebej razsodbe, ki so usmerjene v dograjevanje sistemskih rešitev v pravni ureditvi R Slovenije ter pobude Varuha človekovih pravic dokazujejo da se pravni okvir dograjuje v smeri uresničevanja ciljev in načel Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije.

DODATEK:

IZBRANI PRIMERI IZ PRAKSE²⁷

A. Sklicevanje na Mednarodno konvencijo o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije

Vrhovno sodišče: Sodba Vrhovnega sodišča RS, opr. št. VS 20329

V sodbi iz leta 1995 je Vrhovno sodišče ugodilo zahtevi državnega tožilca za varstvo zakonitosti in spremenilo pravnomočno odločbo o pogojni obsodbi zaradi storitve kaznivega dejanja narodnostne nestrpnosti v oprostilno odločbo. »Vrhovno Sodišče v obrazložitvi oprostilne sodbe med drugim navaja: da so pozivi obsojenca k » nasilnemu izgonu pripadnikov drugih narodov in narodnosti«v grobem neskladju ne le s tedanjo zakonodajo, marveč tudi s splošnimi, od civiliziranih narodov priznanimi pravili, pri čemer naj bo omenjeno vsaj načelo nediskriminacije v 2. členu Pakta o državljskih in političnih pravicah ter *Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije* (Ur. l. SFRJ, Mednarodne pogodbe št. 6/1967)«.

Vendar pa storjeni verbalni delikt po mnenju sodišča ni kaznivo dejanje zaradi bistveno zmanjšane prištevnosti storilca, saj gre v tem primeru za duševnega bolnika, ki je dejanja izzivanja narodnostne nestrpnosti storil v neprištevnem stanju.

B Pravna sredstva/ Možnosti za povrnitev negmotne škode zaradi kršitev človekovih pravic povezanih z narodnostnim ali etničnim poreklom

Vrhovno sodišče: Odškodnina za duševne bolečine zaradi razžalitve dobrega imena in časti

Sodišče prve stopnje je razsodilo, da mora tožena stranka plačati tožniku določen znesek odškodnine zaradi objave članka v katerem je razžalila tožnika, njegovo čast in dobro ime. Žaljiv je ves članek, predvsem pa je žaljivo dejstvo, da med drugim, namiguje na njegovo »madžaronstvo«.²⁸

Sodišče prve stopnje je zato tožniku prisodilo odškodnino (do določenega zneska, v preostalem delu pa je zahtevek zavrnilo) zaradi duševnih bolečin zaradi razžalitve dobrega imena in časti. Sodišče druge stopnje je zavrnilo pritožbi tožeče in tožene stranke in potrdilo sodbo sodišča prve stopnje.

Tožena stranka je vložila zahtevo za revizijo in med dejstvi med drugim navaja, da je eden tožnikovih prednikov dejansko spremenil priimek, ter da gre za prispevek v satirični obliki, tako da ne more biti govora o tožnikovi razžalitvi oz. o posegu v njegove osebne pravice.

prevodu v slovenskem jeziku glasi:« 1999 avgust 11.,sreda ob 12 uri, začetek dolgo pričakovanega prebujanja Madžarov«, katere je dal prelepiti preko plakatov, ki so vabili na svečano prireditve ob 80. letnici priključitve Prekmurja k Sloveniji. Preiskovalna dejanja še niso končana in je zadeva pri Okrajnem sodišču v Lendavi.

²⁷ Izbor iz prakse, ki ilustrira temeljne točke periodičnega poročila je pripravila mag Vera Klopčič z Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani, ob sodelovanju in strokovni pomoči sodnice Vrhovnega sodišča RS mag. Lidije Kolman Perenič, vodje Pravno informacijskega centra pri Ustavnem sodišču RS dr. Arneta Mavčiča in namestnika Varuha človekovih pravic Jerneja Rovška.

²⁸ V vsakdanji uporabi pejorativen izraz.

Vrhovno sodišče je v revizijski odločbi z dne 28.8.1997 ugotovilo da je revizija delno utemeljena in je prisojeni znesek odškodnine delno znižalo. V odločbi Vrhovno sodišče ugotavlja, da ima tožena stranka sicer prav, da se sklicuje na svobodo izražanja in pravico do svobodnega informiranja kot enega temeljev demokratične družbe. Vendar pa pravica do svobodnega izražanja in do informiranja ni absolutna pravica, marveč je omejena, med drugim tudi zaradi pravic drugih oziroma zaradi zavarovanja ugleda in pravic drugih.

V danem primeru sta sodišči ugotovili, da je žaljiv ves prispevek, zlasti pa etiketiranje, da se tožnik zavzema za združitev slovenskega kraja z Jugoslavijo in da je »madžaron«. Taka žaljiva obdolžitev nima zveze z dejstvi in ni kritika, ki bi jo moral trpeti javni delavec, čeprav je sicer lahko izpostavljen javni kritiki.²⁹

Vrhovno sodišče: Povrnitev negmotne škode zaradi duševnih bolečin zaradi razžalitve dobrega imena in časti

V postopku revizije je Vrhovno sodišče 10.2.1999 zavrnilo zahtevek za revizijo odločb sodišča prve in druge stopnje o obveznosti plačila odškodnine zaradi objave prispevka v časopisu, v katerem grobo posega v osebno integriteto tožnika. V objavljenem prispevku » Zdravstvo potrebuje očiščenje« ne gre za kritiko strokovnega dela tožnika, temveč v njem avtor prispevka izraža zaničevalen odnos do tožnika samega in v tem kontekstu tudi namiguje na romsko poreklo tožnika.³⁰

Po mnenju revizijskega sodišča sta sodišči prve in druge stopnje med drugim, pravilno ugotovili, da ima namigovanje na romsko poreklo tožnika žaljiv podton. Toženec je nedvomno kršil tožnikove človekove pravice in to do take mere, da je slednji upravičen do odškodnine.

C. Nediskriminatorska obravnava pripadnikov različnih narodnostnih in etničnih skupnosti

Ustavno sodišče RS: Politična participacija romske skupnosti na lokalni ravni

V marcu 2001 je Ustavno sodišče RS v postopku za oceno ustavnosti in zakonitosti, začetem na pobudo Rajka Sajnoviča iz Novega mesta, v svoji odločbi med drugim ugotovilo, da je Statut občine Novo mesto (Uradni list RS, št.47/99) v neskladju z Zakonom o lokalni samoupravi, ker ne določa, da ima romska skupnost, ki je avtohtono naseljena na območju Mestne občine Novo mesto, svojega predstavnika v Mestnem svetu.³¹ Mestna občina Novo mesto mora to nezakonitost odpraviti v roku šestih mesecev po objavi odločbe v Uradnem listu Slovenije.³²

V pobudi za pričetek postopka je Rajko Sajnovič navajal, da na lokalnih volitvah v letu 1998 ni mogel kandidirati za predstavnika romske skupnosti v Občinskem svetu Mestne občine Novo mesto, ter meni, da je Statut Mestne občine Novo mesto, ki ne določa, da morajo imeti tudi predstavniki Romov pravico izvoliti svojega predstavnika v občinski svet, v nasprotju z Ustavo in z 39. členom Zakona o lokalni samoupravi.

²⁹ Ker sta sodišči ugotovili kršitev tožnikove osebne pravice, sta pravilno uporabili materialnopravne določbe o odškodnini. Ker pa v danem primeru prisojena odškodnina presega pravni standard pravične odškodnine in presega zneske, kijih sodišča prisojajo v podobnih primerih, je Vrhovno sodišče znesek prisojene odškodnine ustrezno znižalo.

³⁰ V zahtevi za revizijo postopka je toženec zanikal, da bi tožniku očital »češ, da je cigan«, saj je tudi sam po očetovi strani romskega izvora.

³¹ Številka odločbe: U-I-416/98-38 z dne 22.3.2001

³² Rajko Sajnovič je Rom iz Novega mesta, ki je dolgoletni aktivist na področju zavzemanja za pravice Romov in član Medobčinskega društva ROM. Župan občine Novo mesto je v odgovoru na pobudo med drugim izpostavil tudi vprašanje nedoločenosti pojma avtohtonost, kot npr. kolikšno naj bo število pripadnikov romske skupnosti, da je skupnost mogoče šteti za avtohtono, in v kolikšnem razmerju do prebivalstva posamezne občine, ter ali je pripadnik romske skupnosti, ki se je ob popisu prebivalstva opredelil za pripadnika slovenskega naroda, sploh lahko volilni upravičenec za volitve predstavnika romske skupnosti.

Ustavno sodišče je v svoji odločbi ugotovilo, da je Zakon o lokalni samoupravi v neskladju z Ustavo in da mora Državni zbor protiuustavnost odpraviti v roku enega leta po objavi te odločbe v Uradnem listu RS.

V obrazložitvi odločbe (točka 12) Ustavno sodišče ugotavlja, da je določba petega odstavka člena 39 Zakona o lokalni samoupravi nepopolna (da obstaja pravna praznina). Zakonodajalec bo moral natančneje določiti kriterije, na podlagi katerih bodo občine lahko ugotovile, ali na njihovem območju živi avtohtona naseljena romska skupnost. Oceniti bo tudi moral, ali bi bilo treba predpisati za uresničevanje posebne pravice romske skupnosti do predstavnika v občinskem svetu še druge kriterija (npr. organiziranost, število pripadnikov). Predvsem bo moral določiti rok, v katerem bodo občine izpolnile svojo obveznost. Nedoločitev roka, v katerem naj bi občine izpolnile svojo zakonsko obveznost, je nedvomno eden od vzrokov, da občine o katerih živi romska skupnost, tej niso omogočile, da bi že na lokalnih volitvah v letu 1998 lahko uresničila svojo zakonsko pravico.

Ustavno sodišče RS: Neenakopravna obravnava državljanov R Slovenije, ki niso slovenske narodnosti

V odločbi z dne 23.9.1998 je Ustavno sodišče RS v postopku začetem na pobudo V.K. iz Kopra odločilo, da se v tretjem odstavku 2. člena Zakona o popravi krivic (Uradni list RS št. 59/96) razveljavita besedi »slovenske narodnosti«.³³ Pobudnik, državljan R Slovenije, ki je po narodnosti Srb je navajal, da tretji odstavek 2. člena Zakona o popravi krivic daje nekaterim državljanom pravice, ki jih državljani Republike Slovenije drugih narodnosti ne morejo uveljaviti.

V obrazložitvi sodbe Ustavno sodišče v točki 10. med drugim navaja, da je R Slovenije država vseh svojih državljanov in državljanek (3. člen Ustave). *Zakon pri zagotavljanju te pravice ne bi smel delati razlike glede na osebne okoliščine takih oseb (prvi odstavek 14 člena Ustave RS).*

Del določbe v tretjem odstavku 2. člena Zakona o popravi krivic, *ki določene pravice daje samo osebam »slovenske narodnosti« s čemer izključuje druge morebitne upravičence zgolj na podlagi njihove narodnosti, je zato v neskladju z Ustavo (točka 12 obrazložitve sodbe).*

Vrhovno sodišče RS: Zavrnitev vloge Roma iz Makedonije za sprejem v državljanstvo Republike Slovenije

Tožnik je vložil vlogo za pridobitev državljanstva Republike Slovenije pri sekretariatu za notranje zadeve mesta Ljubljana. Tožnik je imel na dan 23.12.1990 v Ljubljani prijavljeno stalno prebivališče (glej točko 40. Začetnega poročila R Slovenije, pojasnilo o Zakonu o državljanstvu RS), tukaj dejansko živi in je podal vlogo pravočasno. V upravnem postopku je bilo ugotovljeno, da je bil tožnik s sodbami občinskega sodišča v letih 1977-1990 večkrat obsojen na zaporne kazni in da se tudi v času postopka nahaja v zaporu. Ker številne pravnomočne kazni niso dosegle prevzgojnega učinka, tožena stranka ocenjuje, da v primeru tožnikovega sprejema v državljanstvo Republike Slovenije obstaja nevarnost za javni red in mir. Ker so po mnenju tožene stranke podani razlogi iz 3. odstavka člena 40. Zakona o državljanstvu RS, tožena stranka tožnikovi vlogi ni mogla ugoditi.

Tožnik v tožbi navaja, da v Makedoniji ne živi že 14 let, ter da je kazniva dejanja (gre le za manjše tatvine) storil le, da bi se lahko preživljal. Prosi za pridobitev slovenskega državljanstva oziroma potnega lista, saj se po prestani kazni ne more vrniti v Makedonijo, saj tam nima nikogar. Navaja, da potrebuje potni list za odhod v Indijo, saj je po narodnosti Rom. Morda mu bodo v Indiji nudili več za normalno življenje, kot v Sloveniji.

³³ Zakon o popravi krivic je v tretjem odstavku 2. člena poleg možnosti za uveljavitev statusa bivšega političnega zapornika in povrnitev škode in pravice iz pokojninskega zavarovanja bivšim političnim zapornikom in svojcem po vojni pobitih oseb, ki so bile obsojene pred sodišči na ozemlju sedanje R Slovenije, predvidel to možnost tudi za »osebe slovenske narodnosti, ki so bile obsojene pred sodiščem drugih republik ali federacije nekdanje Jugoslavije, če imajo v času uveljavitve Zakona o popravi krivic stalno prebivališče na ozemlju sedanje Republike Slovenije in so državljani R Slovenije«

Upravno sodišče je v odločbi z dne 8.7.1993 ugotovilo, da je izpodbijana odločba o zavrnitvi vloge za sprejme v državljanstvo zakonita. Tožba je bila zavrnjena, ker je pri tožniku podan dejanski stan (nevarnost za javni red države) po 40/3 Zakona o državljanstvu RS.

Varuh: Potrdilo o skupnem gospodinjstvu za tujca

Pobudnica, državljanka Republike Makedonije z dovoljenjem za stalno bivanje v Sloveniji se je obrnila na Varuha zaradi tega ker njen sin, državljan R Slovenije, z istim naslovom stalnega bivališča kot pobudnica, ni mogel dobiti potrdila o skupnem gospodinjstvu, ki ga mora predložiti vlogi za odobritev bivanja v študentskem domu. Potrdilo je pomembno za določitev dohodka na člana skupnega gospodinjstva. Na potrdilu, ki ga je dobil njen sin na občini sta bila navedena le oče in brat, ki sta oba državljana R Slovenije, pobudnica pa ne.

Upravna enota se je v odgovoru sklicevala na navodilo in pojasnilo MNZ o izvajanju prijave in objave stalnega in začasnega bivališča tujcev z dne 6.3.2000, po katerem naj slovenski državljan, ki živi na istem naslovu v skupnem gospodinjstvu s tujcem (in do katerega izkazuje sorodstveno razmerje) naj ne bi bil upravičen do izdaje potrdila o skupnem gospodinjstvu , v katerem bi bil upoštevan tudi tujec.

Varuh je opozoril na neuskkljenost zakonodaje na tem področju in v konkretnem primeru med drugim predlagal ministru, da upošteva dejstvo, da je zaradi nekonsistentne zakonodaje v takih primerih posamezni slovenski državljan v slabšem položaju v razmerju do drugih državljanov Republike Slovenije, samo zato ker živi v skupnem gospodinjstvu s tujcem.

V Zakonu o prijavi prebivališča, ki je bil sprejet 26.1. 2001 (Uradni list RS, št 9/01) so te pomanjkljivosti odpravljene. V zakonu je podana pravna podlaga za enotno vodenje evidenc gospodinjstev, tako za državljane RS kot za tujce.

Upravno sodišče: Zavrnitev izdaje lokacijskega dovoljenja

Tožniku je bil zavrnjen zahtevek za izdajo lokacijskega dovoljenja za gradnjo hiše. Proti odločbi pristojnega občinskega organa se je tožnik pritožil. Pritožba je bila zavrnjena.

Tožnik navaja, da je bil zaveden, ker iz zapisnika o ogledu zemljišča iz leta 1992 izhaja, da je gradnja dovoljena, ter da mu dovoljenje ni bilo izdano zato ker je Rom. Iz spisa sodišča prve stopnje izhaja, da gre za območje urejanja, ki se ureja na podlagi odloka o prostorskih ureditvenih pogojih. Iz tabelaričnega prikaza, ki je sestavni del Odloka izhaja, da na tem območju, ki je namenjeno rekreaciji ni dovoljena gradnja stanovanjskih hiš.

Po mnenju sodišča iz podatkov spisa sodišča prve stopnje ni mogoče sklepati, da mu dovoljenje ni bilo izdano zato ker je Rom . Dovoljenje mu ni bilo izdano zato, ker prostorski izvedbeni plan na tem območju ne dopušča gradnje stanovanjskih objektov. Okoliščina, da je v neposredni bližini predlagane lokacije stanovanjska hiša tožnikove mame, na odločitev o zadevi ne vpliva.

Tožnik navaja, da je vložil zahtevo za izdajo lokacijskega dovoljenja 23.8.1993, v času ko je bila gradnja mogoča. Odgovora organ prve stopnje ni dobil v zakonitem roku, tako da je dobil odločbo po sprejemu prostorskega izvedbenega akta, po katerem izdaja lokacijskega dovoljenja ni bila več mogoča. Po mnenju tožnika je občina v času trajanja postopka spreminjala predpise v njegovo škodo.

Upravno sodišče je tožbo zavrnilo. Meni, da je v obravnavani zadevi bistveno, ali so bili v času izdaje lokacijskega dovoljenja izpolnjeni pogoji za izdajo lokacijskega dovoljenja. Iz dolgoročnih planov občine za obdobje 1986/2000 (Uradni list SRS št. 8/88 in Uradni list RS št. 2/92) pa izhaja, da stanovanjska gradnja na tem območju ni bila dopustna tudi pred sprejetjem navedenih prostorskih ureditvenih pogojev.

Varuh: Preselitev Romov z odločbo komunalnega inšpektorja

Pobudnica, se je prvič obrnila na Varuha že v letu 1999, ker se ni strinjala z načrtovano

preselitvijo iz nelegalnih naselij na lokacijo kjer je občina predvidela naselitev Romov (njena in druge romske družine) v zabojnikih -stanovanjskih kontejnerjih. Načrtovani preselitvi se je upirala predvsem zaradi sporov z drugo romsko družino. Takrat je Varuh podprl akcijo občine za ureditev bivalnih razmer Romov.

V oktobru 2000 je pobudnica prek svojega pooblaščenca seznanila Varuha z odločbo občinskega Komunalnega inšpektorja o preselitvi. V odločbi je bil določen rok za preselitev, z grožnjo izvršbe. Pobudnica seje pritožila zoper to odločbo.

Varuh je opozoril občino, da Odlok o javnem redu in miru v Občini Grosuplje (Uradni list RS št. 16/96, 23/96 in 65/97) z določbami o prepovedi taborjenja in zunanjem videzu objektov ne daje dovolj pravne podlage za tak sklep.

Po besedah župana je bilo stanje že več let nevzdržno s sanitarno- zdravstvenega stališča, dotedanje bivališče pa zanemarjeno. Zaradi tega so bili pogosti konflikti z okoliškim prebivalstvom.

Do upravne izvršbe je vseeno prišlo, vendar se je medtem večji del romske družine že odselil, vendar ne na odrejeno občinsko lokacijo.

D. Kaznovanje in pregon dejanj z elementi rasnega nasilja

Varuh: Predlog za odločnejše ukrepe ob obravnavi nasilniških dejanj, ki so očitno rasistično motivirana

V osnutku poročila o delu Varuha za leto 2000, Varuh navaja primer, ko je policija učinkoviteje ukrepala po predlogih Varuha za skrbnejšo obravnavo nasilniških dejanj, ki so bila očitno rasistično motivirana.

Društvo Klub mednarodnega prijateljstva je poslalo pobudo Varuhu, v katerem opozarja na dogodek v februarju 2000, ko je deseterica obritoglavcev fizično napadla dva temnopolta prebivalca Slovenije. Prizadeti so Varuha seznanili z več primeri nasilniških dejanj, v katerih so bili žrtve zlasti temnopolti člani društva. Varuh se je na pobudo takoj odzval in zaprosil Ministrstvo za dodatne informacije o vseh okoliščinah tega dogodka in podobnih primerih, ki so jih v zadnjem času obravnavali na območju mesta Ljubljana. Po prvem odgovoru policije, da storilcev še niso identificirali, je Varuh opozoril, da pri nasilništvu, ki je usmerjeno zoper pripadnike drugih ras ali etničnih skupin ne gre le za kazniva dejanja zoper telo in premoženje, pač pa lahko tudi za zbujanje narodnostnega, rasnega ali verskega sovraštva, zato je izrazil pričakovanje, da bo policija nadaljevala aktivnosti, da bi odkrila storilce. Po tem je policija odkrila storilce tega napada.

Ministrstvo za notranje zadeve: Ovadba zaradi kršenja človeškega dostojanstva

V letu 2000 je Urad kriminalistične policije policijske postaje Ljubljana vložil kazensko ovadbo zaradi suma storitve kaznivega dejanja kršenja človeškega dostojanstva z zlorabo uradnega položaja ali uradnih pravic po členu 270 Kazenskega Zakonika RS. Uveden je bil tudi disciplinski postopek zoper tri policiste, ki so v septembru 2000 grdo ravnali s petimi državljani LR Kitajske in s svojim početjem prizadeli njihovo človeško dostojanstvo.

E. Status in pravice začasnih beguncev v R Sloveniji

Ustavno sodišče

Ustavno sodišče je z odločbo z dne 28.9.2000, v postopku na lastno pobudo (zadeva U-I-200/00) razveljavilo člen 30. Zakona o začasnem zatočišču (Uradni list RS, št. 20/97) in odpravilo Uredbo o pridobitvi začasnega zatočišča za državljane Bosne in Hercegovine (uradni list RS, št. 41/97 in 31/98). Po mnenju Ustavnega sodišča zakonsko pooblastilo, vsebovano v členu 30. Zakona o začasnem zatočišču, da Vlada z uredbo določi, kateri državljani BiH lahko pridobijo pravico do začasnega zatočišča, prenaša na Vlado celotno ureditev pridobitve pravice do začasnega

prebivališča tistih državljanov BiH, ki so v Republiki Sloveniji že uživali začasno zatočišče. Zato je Ustavno sodišče navedeno zakonsko pooblastilo razveljavilo, podzakonski akt (Uredbo) pa odpravilo.

V obrazložitvi (A. tč. I) Ustavno sodišče navaja, da je v postopku odločanja o ustavnih pritožbah (pritožnice in dveh pritožnikov) ugotovilo, da je pred odločanjem o ustavnih pritožbah potrebno oceno ustavnosti člena 30. Zakona o začasnem zatočišču in Uredbe o pridobitvi začasnega zatočišča za državljane Bosne in Hercegovine. S sodbami Vrhovnega sodišča, izpodbijanimi z ustavnimi pritožbami so bila namreč potrjena stališča upravnih organov (upravnih enot in Ministrstva za notranje zadeve) in Upravnega sodišča, da je rok za vložitev prošnje za pridobitev začasnega zatočišča, določen v členu 6. Uredbe, prekluzivni rok, ki ga določa materialni predpis za uveljavitev določene pravice, in da zato zaradi zamude tega roka na podlagi določb Zakona o splošnem upravnem postopku, ki je veljal v času odločanja, ni dopustna vrnitev v prejšnje stanje. Zaradi tega so bile vloge pritožnice in pritožnikov za pridobitev začasnega zatočišča zavrjene in določen rok, v katerem morajo zapustiti Republiko Slovenijo. Ker takojšnja vrnitev v matično državo ni bila mogoča, so bili nameščeni v Prehodni dom za tujce.³⁴

V obrazložitvi (B-II. tč.5. in 6.) Ustavno sodišče ugotavlja, da lahko pravice in obveznosti državljanov in drugih oseb na podlagi 87. člena Ustave določi Državni Zbor samo z zakonom. Upravni organi ne smejo samostojno odrediti pravic in obveznosti.

VIRI

- Poročilo o človekovem razvoju, Slovenija 2000-2001
- Mag Lidija Kolman Perenič: Razvoj človekovih pravic in njihovega varstva, Pravniki, Ljubljana let. 51(1996), št. 11-12., str 591-611
- Dr Arne Mavčič: Access of Individuals to Constitutional Court: International Practice, September 1999
- Poročilo Varuha človekovih pravic za leto 2000

³⁴ V postopku obravnave ustavnih pritožb je Ministrstvo za notranje zadeve pojasnilo, da je bil Zakon o začasnem zatočišču sprejet eno leto in pol po podpisu mirovnega sporazuma v BiH, ko je bilo vračanje državljanov BiH »že na vrhuncu«. Zato je bilo v 30. členu Zakona o začasnem zatočišču dano pooblastilo Vladi, da določi, kateri državljani BiH lahko pridobijo začasno zatočišče, po kakšnem postopku in za koliko časa.